

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

М.А. Гринченко, А.І. Роговий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи з дисципліни
«КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форми навчання

за спеціальністю F3 – «Комп'ютерні науки»

Харків
НТУ «ХПІ»

2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

М.А. Гринченко, А.І. Роговий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи з дисципліни
«КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМ»
Частина 1.

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форми навчання

за спеціальністю F3 – «Комп'ютерні науки»

Рекомендовано
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 2 від 26.06.2025р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2025

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів та систем» для здобувачів вищої освіти спеціальності F3 «Комп'ютерні науки» першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання / Укладачі М.А. Гринченко, А.І. Роговий – Х.: НТУ «ХПІ», 2025. – 21 с.

Укладачі: М.А. Гринченко
А.І. Роговий

Рецензент А.М. Копп

Кафедра управління проєктами в інформаційних технологіях

© НТУ «ХПІ», 2025

© М.А. Гринченко, 2025

© А.І. Роговий, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	8
2 МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	10
3 ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	12
4 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ	16
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	19

ВСТУП

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу та одним із ключових чинників формування професійних компетентностей майбутніх фахівців у галузі комп'ютерних наук. В умовах цифровізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій особливого значення набуває вміння застосовувати методи комп'ютерного моделювання для аналізу, дослідження та оптимізації процесів і систем різної природи.

Дисципліна «Комп'ютерне моделювання процесів та систем» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного мислення, навичок побудови імітаційних моделей, а також умінь використовувати сучасні програмні засоби для дослідження складних об'єктів та процесів. Оволодіння цими компетентностями є необхідною передумовою для успішної професійної діяльності у сфері розроблення програмного забезпечення, аналізу даних, системного аналізу та підтримки прийняття рішень.

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів та систем» призначені для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм навчання за спеціальністю F3 – «Комп'ютерні науки».

Виконання завдань самостійної роботи сприятиме поглибленню теоретичних знань, розвитку практичних навичок комп'ютерного моделювання, формуванню здатності до самостійного аналізу науково-технічної інформації та прийняття обґрунтованих рішень у професійній діяльності. Метою методичних вказівок до самостійної роботи є надання методичної допомоги здобувачі вищої освіти при самостійному засвоєнні матеріалу з дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів та систем» і викладачу з організації поза аудиторної роботи здобувачу вищої освіти.

Мета викладання і завдання дисципліни це формування у здобувачів вищої освіти системи знань про основи методології та технології моделювання для дослідження характеристик і поведінки складних об'єктів і систем, на розвиток практичних знань при застосуванні функціональних моделей організаційно-економічних і виробничо-технічних систем, формування навичок для створення інформаційної моделі, здійснення моделювання об'єкта або системи для досягнення мети за результатами моделювання.

Компетентності, які потрібно володіти здобувачу вищої освіти з дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів та систем»:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК7. Здатність застосовувати теоретичні та практичні основи методології та технології моделювання для дослідження характеристик і поведінки складних об'єктів і систем, проводити обчислювальні експерименти з обробкою й аналізом результатів.

СК15. Здатність до аналізу та функціонального моделювання бізнес-процесів, побудови та практичного застосування функціональних моделей організаційно-економічних і виробничотехнічних систем, методів оцінювання ризиків їх проектування.

Результати навчання:

РН 9. Розробляти програмні моделі предметних середовищ, вибирати парадигму програмування з позицій зручності та якості застосування для реалізації методів та алгоритмів розв'язання задач в галузі комп'ютерних наук.

РН 14. Застосовувати знання методології та CASE-засобів проектування складних систем, методів структурного аналізу систем, об'єктно-орієнтованої методології проектування при розробці і дослідженні функціональних моделей організаційно-економічних і виробничо-технічних систем.

Самостійна робота виконується здобувачем вищої освіти після вивчення відповідних тем дисципліни, які викладалися в аудиторії, з метою формування вміння використовувати спеціальну, нормативну і довідкову літературу з метою пошуку необхідної інформації, формування самостійного мислення, творчого підходу до вирішення практичних задач. Це також систематизація і закріплення отриманих на лекційних та практичних заняттях знань, набуття навички використовувати ці знання, підготовка до поточного і підсумкового контролю за дисципліною.

1 ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Номер теми	Назва теми	Кількість годин для самостійного вивчення	Література
1	Основи візуального моделювання систем за допомогою UML	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
2	Моделювання варіантів використання: побудова Use Case діаграм	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
3	Проектування структурних моделей з використанням діаграм класів UML	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
4	Концептуальні, специфікаційні та реалізаційні підходи до діаграм класів	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
5	Моделювання динаміки систем: побудова діаграм послідовності	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
6	Візуалізація кооперації об'єктів у UML: діаграми кооперації	4	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
7	Побудова діаграм діяльності: моделювання бізнес-процесів	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
8	Моделювання операцій у діаграмах діяльності UML	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
9	Аналіз станів об'єктів у динамічних моделях: побудова діаграм станів	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
10	Моделювання сценаріїв поведінки в UML: тригерні й нетригерні переходи	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
11	CASE-засоби для створення UML-діаграм: огляд і порівняння	5	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
12	Методика перевірки структурованості UML-діаграм у проектуванні	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
13	Роль UML у формалізації вимог до інформаційної систем: підхід з акторами	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
14	Моделювання взаємодії програмних компонентів на основі UML-нотації.	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
15	Побудова та інтерпретація комплексної UML-моделі для IT-проекту	5	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
16	Розширене моделювання сценаріїв використання системи	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
17	Застосування діаграм пакетів для структуризації моделей	4	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15

18	Моделювання інтерфейсів користувача за допомогою UML	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
19	Інтеграція UML із гнучкими методологіями (Agile)	4	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
20	Моделювання баз даних засобами UML-діаграм класів	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
21	Застосування діаграм розгортання (Deployment) у проєктуванні інформаційної системи	4	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
22	UML як засіб документування та супроводу інформаційної системи.	3	3, 7, 10, 11, 12, 13, 15
23	Порівняння UML із BPMN у моделюванні бізнес-процесів	4	3, 7, 10, 11, 16
24	Моделювання вимог до безпеки інформаційних систем	4	3, 7, 10, 11, 16
25	UML у кіберфізичних системах та Інтернеті речей (IoT)	4	3, 7, 10, 11, 16
	Разом	86	

2 МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У навчальному процесі вищого навчального закладу існують два види самостійної роботи: аудиторна і поза аудиторна. Аудиторна самостійна робота з дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів та систем» виконується на навчальних заняттях під безпосереднім керівництвом викладача за його завданням.

Основними формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти за участю викладача є:

- 1) поточні консультації;
- 2) поточний контроль, як форма перевірки опанування теоретичного змісту дисципліни.

Самостійна робота вкинується здобувачем вищої освіти за заданням викладача, але без його безпосередньої участі. Основними формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів та систем» без участі викладача є:

- 1) формування і засвоєння змісту конспекту лекцій на базі рекомендованої лектором навчальної літератури, включаючи інформаційні освітні ресурси (електронні підручники, електронні бібліотеки та ін.);
- 2) підготовка до лабораторних занять;
- 4) опанування здобувачами вищої освіти окремих питань навчальних тем, які винесено на самостійне вивчення.

Межі між цими видами робіт відносні, а самі види самостійної роботи перетинаються.

Здобувач вищої освіти повинен кожного навчального тижня повторити основні теоретичні положення і сформулювати висновки за поточною темою, використовуючи конспект лекцій; опанувати окремі питання з теми, які не викладалися в аудиторії, використовуючи рекомендовану літературу (основну і додаткову); один раз на два тижні підготуватися до лабораторної роботи,

використовуючи методичні вказівки до лабораторного практикуму; чітко відповідати на питання для самоконтролю за поточною темою.

Контроль результатів самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється у межах часу, що надано на обов'язкові навчальні заняття, і може проходити у письмовій, усній, комп'ютерній або змішаній формах.

3 ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Основи візуального моделювання систем за допомогою UML.

Здобувач вищої освіти повинен ознайомитись з основними принципами UML, її структурними й поведінковими діаграмами, а також з роллю моделювання на різних етапах життєвого циклу системи.

Тема 2. Моделювання варіантів використання: побудова Use Case діаграм. Діаграми варіантів використання описують функціональні можливості системи з точки зору користувача. Завдання здобувача вищої освіти — навчитися визначати акторів, сценарії використання та зображати їхні взаємодії у формі Use Case діаграм.

Тема 3. Проектування структурних моделей з використанням діаграм класів UML. Діаграми класів відображають основні сутності системи, їх атрибути, методи та зв'язки. Здобувач вищої освіти повинен навчитися будувати класи, визначати між ними зв'язки типу асоціація, агрегація, композиція, узагальнення тощо.

Тема 4. Концептуальні, специфікаційні та реалізаційні підходи до діаграм класів. Ця тема передбачає порівняння трьох точок зору на побудову діаграм: концептуальної (предметна область), специфікаційної (інтерфейси), реалізаційної (програмний код). Здобувач вищої освіти має проаналізувати приклади і створити діаграму з урахуванням вибраного підходу.

Тема 5. Моделювання динаміки систем: побудова діаграм послідовності.

Діаграми послідовності показують, як об'єкти взаємодіють між собою у певному часовому порядку. Здобувач вищої освіти повинен вміти зображати об'єкти, лінії життя, повідомлення та синхронізацію в контексті конкретного сценарію.

Тема 6. Візуалізація кооперації об'єктів у UML. Ці діаграми фокусуються на структурі взаємодії об'єктів. Здобувачу вищої освіти слід навчитися розпізнавати

активні, пасивні, мультіоб'єкти, зображати повідомлення та асоціації між об'єктами в межах сценарію.

Тема 7. Побудова діаграм діяльності: моделювання бізнес-процесів.

Діаграми діяльності відображають алгоритмічну послідовність дій у вигляді потоків управління. Здобувач вищої освіти повинен зобразити діяльності, переходи, рішення, розділення та з'єднання потоків на прикладі реального бізнес-процесу.

Тема 8. Моделювання операцій у діаграмах діяльності UML.

Тема зосереджена на деталізації реалізації конкретної операції. Здобувач вищої освіти має змоделювати початкові та кінцеві стани, дії, умови переходів, а також паралельність у виконанні дій в межах однієї операції.

Тема 9. Аналіз станів об'єктів у динамічних моделях: побудова діаграм станів. Діаграми станів дозволяють описати поведінку об'єкта залежно від подій. Здобувач вищої освіти повинен змоделювати стани, переходи, дії при вході/виході, тригери та сторожові умови для обраного класу або підсистеми.

Тема 10. Моделювання сценаріїв поведінки в UML: тригерні й нетригерні переходи. У цій темі здобувач вищої освіти вивчає деталі реалізації переходів між станами: що запускає зміну стану це зовнішня подія (тригер) чи завершення діяльності. Мета це розрізнити типи переходів і відобразити їх у діаграмі.

Тема 11. CASE-засоби для створення UML-діаграм: огляд і порівняння.

Здобувач вищої освіти знайомиться з сучасними CASE-засобами (StarUML, Visual Paradigm, Enterprise Architect), порівнює їхні функціональні можливості та зручність створення UML-діаграм. Можлива самостійна інсталяція та тестування.

Тема 12. Методика перевірки структурованості UML-діаграм у проєктуванні.

Тема стосується оцінювання якості діаграм: відсутність надлишкових зв'язків, повторів, коректність атрибутів та операцій. Здобувач вищої освіти має засвоїти критерії структурованості та навчитися перевіряти діаграми.

Тема 13. Роль UML у формалізації вимог до інформаційної систем: підхід з акторами. Мова UML допомагає формалізувати вимоги замовника до інформаційної системи. Здобувач вищої освіти вивчає, як за допомогою акторів і варіантів використання сформувавши модель, зрозумілу як замовнику, так і розробникам.

Тема 14. Моделювання взаємодії програмних компонентів на основі UML-нотації. Здобувач вищої освіти вивчає як представити взаємодію модулів, класів та об'єктів у системі, як проєктуються зв'язки між компонентами, і як UML-діаграми використовуються на різних етапах життєвого циклу.

Тема 15. Побудова та інтерпретація комплексної UML-моделі для ІТ-проєкту. У цій темі здобувач вищої освіти узагальнює знання та будує повну модель системи з усіма основними типами діаграм: варіантів використання, класів, послідовності, кооперації, діяльності та станів. Завдання — пояснити кожен діаграму як частину єдиного проєкту.

Тема 16. Розширене моделювання сценаріїв використання системи.

Опис складних Use Case діаграм із включенням альтернативних та виняткових сценаріїв. Вивчення зв'язків типу «include» та «extend» для деталізації функціональності системи.

Тема 17. Застосування діаграм пакетів для структуризації моделей.

Діаграми пакетів дозволяють логічно групувати елементи UML-моделей у великому проєкті. Це сприяє кращій організації та повторному використанню компонентів.

Тема 18. Моделювання інтерфейсів користувача за допомогою UML.

Використання діаграм варіантів використання та діяльності для опису поведінки інтерфейсу користувача. Формування основ для UX/UI-прототипування.

Тема 19. Інтеграція UML із гнучкими методологіями (Agile).

Визначення ролі UML у середовищах Scrum, XP. Особливості застосування моделей у коротких спринтах і ітеративному підході.

Тема 20. Моделювання баз даних засобами UML-діаграм класів.

Проектування логічної структури баз даних за допомогою класів, атрибутів, ключів і зв'язків. Визначення сутностей, залежностей і обмежень.

Тема 21. Застосування діаграм розгортання (Deployment) у проектуванні інформаційної системи.

Побудова моделей розгортання, які показують, як компоненти системи розміщуються на фізичних або віртуальних вузлах. Відображення інфраструктури.

Тема 22. UML як засіб документування та супроводу інформаційної системи. UML використовується не лише на етапі розробки, а й у супроводі та модернізації систем. Актуалізація діаграм при внесенні змін у програмний код.

Тема 23. Порівняння UML із BPMN у моделюванні бізнес-процесів.

Аналіз відмінностей між UML-діаграмами діяльності та BPMN-діаграмами. Вибір оптимальної нотації для управлінських та технічних процесів.

Тема 24. Моделювання вимог до безпеки інформаційних систем.

Застосування UML для представлення вимог безпеки: варіанти використання з актором «зловмисник», стереотипи <<secure>> та моделі загроз.

Тема 25. UML у кіберфізичних системах та Інтернеті речей (IoT)

Адаптація UML для моделювання пристроїв, сенсорів, каналів зв'язку та подій у системах реального часу, зокрема для smart-середовищ та IoT-платформ.

4 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Що таке UML і які основні завдання вона виконує?
2. Які типи діаграм входять до складу UML і чим вони відрізняються?
3. Що таке діаграма варіантів використання та які її основні елементи?
4. Як визначаються актори та сценарії у Use Case діаграмі?
5. Які елементи складають діаграму класів?
6. У чому полягає різниця між асоціацією, агрегацією та композицією?
7. У чому полягає відмінність між концептуальною та реалізаційною моделлю класів?
8. Які переваги дає розмежування рівнів абстракції при проектуванні?
9. Що таке «лінія життя» об'єкта в діаграмі послідовності?
10. Які типи повідомлень можуть бути використані у діаграмах послідовності?
11. Чим відрізняється діаграма кооперації від діаграми послідовності?
12. Які типи об'єктів відображаються на діаграмі кооперації?
13. Які елементи використовуються для побудови діаграми діяльності?
14. У чому різниця між розгалуженням і з'єднанням у діаграмі діяльності?
15. Як у діаграмі діяльності моделюється виконання операції?
16. Які переваги надає використання доріжок у діаграмах діяльності?
17. Що таке «стан» об'єкта в UML і як він позначається?
18. Яка роль подій та дій у зміні станів?
19. У чому полягає відмінність між тригерним і нетригерним переходом?
20. Як у діаграмі станів відображаються сторожові умови?
21. Які можливості надають CASE-засоби для моделювання UML-діаграм?
22. Які переваги та недоліки мають популярні CASE-засоби (StarUML, Visual Paradigm тощо)?
23. Які критерії перевірки структурованості UML-діаграми?

24. Як уникнути надмірності або дублювання в UML-моделі?
25. Як UML допомагає формалізувати вимоги користувачів?
26. Яким чином діаграма варіантів використання може бути використана для спілкування з замовником?
27. Як у UML представити взаємодію між компонентами системи?
28. Чим відрізняється логічна модель компонентів від фізичної?
29. Які типи діаграм мають бути присутні у повній UML-моделі системи?
30. Як узгодити між собою різні діаграми UML в межах одного проєкту?
31. Що таке модель у контексті комп'ютерного моделювання?
32. Які переваги використання UML у процесі розробки програмного забезпечення?
33. Назвіть основні інструменти для створення UML-діаграм.
34. Яка роль діаграм у комунікації між замовником і розробником?
35. У чому полягає відмінність між структурним та поведінковим моделюванням?
36. Що таке CASE-засоби і як вони підтримують процес моделювання?
37. Які правила слід дотримуватись при побудові UML-діаграм?
38. Що таке інкапсуляція та як вона відображається в UML-діаграмі класів?
39. Навіщо потрібні стереотипи в UML?
40. Яке призначення діаграм компонентів у складних проєктах?
41. Які методи перевірки консистентності UML-діаграм ви знаєте?
42. У чому полягає різниця між логічною і фізичною моделлю системи?
43. Що таке модель предметної області і як її побудувати?
44. Як забезпечити зворотне проєктування за UML-діаграмою?
45. Які є типові помилки при створенні UML-моделей?
46. У чому полягає різниця між включенням (include) та розширенням (extend) у діаграмі варіантів використання?
47. Як описати альтернативні й виняткові сценарії в моделі Use Case?

48. Яке призначення діаграм пакетів у великих UML-проектах?
49. Як відобразити залежності між пакетами в UML?
50. Як можна відобразити сценарії взаємодії користувача з системою за допомогою діаграм?
51. Які UML-діаграми найкраще підходять для моделювання UX-логіки?
52. Яку роль відіграють UML-діаграми в ітеративному розробленні програмного забезпечення?
53. Чи доречно використовувати повний набір UML-діаграм у проектах за Scrum?
54. Як перетворити діаграму класів UML у логічну модель бази даних?
55. У чому різниця між атрибутами класу і полями таблиці бази даних?
56. Які основні елементи містить діаграма розгортання?
57. Як за допомогою UML-діаграми відобразити фізичну інфраструктуру розподіленої системи?
58. Чому важливо оновлювати UML-діаграми після внесення змін у систему?
59. Які UML-діаграми найчастіше використовуються для технічного супроводу проектів?
60. Як у UML можна змодельювати потенційні загрози або дії зловмисника?
61. Що таке стереотип <<secure>> і як його застосовують у UML?
62. Які особливості моделювання пристроїв і сенсорів в UML для IoT-систем?
63. Як UML може відображати взаємодію між програмними і фізичними компонентами?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вислоух С.П. *Комп'ютерне моделювання процесів та систем. Чисельні методи* : підручник / С.П. Вислоух, О.В. Волошко, Г.С. Тимчик, М.В. Філіппова. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. – 228 с.
<https://kafvp.kpi.ua/book/komp-iuterne-modeliuvannia-protsesiv-ta-system-chyselni-metody/>
2. Marlon Dumas, Marcello La Rosa, et. all. *Fundamentals of Business Process Management*. Springer; 3th edition. 2018. - 399 p.
<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-662-56509-4>
3. Квітка О. О. *Комп'ютерне моделювання процесів і систем. Практичні заняття* : навч. посіб. / О. О. Квітка; КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. - 83 с
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/57251/1/NP_KompModProtsSyst_Prakt_2023_I_KhF.pdf
4. Квітка, О. О., Шахновський, А. М. (2022). *Комп'ютерне моделювання процесів і систем: Організація розрахунків у середовищі MathCAD*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського.
<https://ela.kpi.ua/items/3e0aa960-91fd-4e88-a3c2-1d03b192b340>
5. Кузяєв І.М. *Основи комп'ютерного моделювання технічних систем* : навчальний посібник / І.М. Кузяєв, В.І. Ситар. - Дніпро : ДВНЗ УДХТУ, 2020. - 392 с.
<https://discovery.kpi.ua/Record/000638965/Details>
6. Обод І.І. *Математичне моделювання систем* : навчальний посібник для студентів спеціальностей "Комп'ютерна інженерія", "Комп'ютерні науки та інформаційні технології" / І.І. Обод, Г.Е. Заволодько, І.В. - Харків : Друкарня Мадрид, 2019. - 267 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/b74155a0-800d-4968-a15b54ebc07d498e/content>

7. Jacek Makinia, Ewa Zaborowska. *Mathematical Modelling and Computer Simulation of Activated Sludge Systems* - Second Edition, The International water association, 2020. – 670 p.
https://books.google.com.ua/books/about/Mathematical_Modelling_and_Computer_Simulation.html?id=pAT2DwAAQBAJ&redir_esc=y

8. Соколовський Я.І. *Моделювання систем у GPSS WORLD* : навчальний посібник / Я.І. Соколовський, Ю.В. Шабатура, Я.І. Виклюк, І.М. Крошній, М.В. Дендюк. - Львів : Видавництво "Новий Світ-2000", 2021. - 288 с.
<https://discovery.kpi.ua/Record/000636588>

9.. Жученко А. І. *Математичне моделювання процесів і систем* : Навч. посіб. / А. І. Жученко, Л. Р. Ладієва, М. С. Піргач, Я. Ю. Жураковський. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 351 с.
https://oer.kpi.ua/downloads/disc/kmod/lab_km21.pdf

10. Гаркуша І.М. *Конспект лекцій з дисципліни “Проектування інформаційних систем” для студентів галузі знань 12 “Інформаційні технології” спеціальності 126 “Інформаційні системи та технології”*. – Д.: НТУ «ДП», 2020. – 75 с.

11. Савеленко О.К., Лисенко І.А., Іванченко О.О. *CASE-технології у проектуванні інформаційних систем*: Навчальний посібник. - Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2018.- 240 с
<https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/068475bf-8c5d-42dd-9fdfb0f4aad5b062/content>

12. Гамаюн І. П. *Моделювання систем: посібник для студентів напрямків 6.050103 «Програмна інженерія», 6.050101 «Комп'ютерні науки»* / І. П. Гамаюн, О. Ю. Чередниченко. – Харків: Факт, 2015. – 224 с..
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/18895>

13. Gianni, D., D'Ambrogio, A., Tolk, A. (Eds.). (2019). *Modeling and simulation-based systems engineering handbook*. CRC Press. <https://www.routledge.com/9781138748941>
14. Zeigler, B. P., Sarjoughian, H. S. (2017). *Guide to modeling and simulation of systems of systems*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-64134-8>
15. Rumpe, B. (2016). *Modeling with UML: Language, concepts, methods*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-33933-7>
16. Dumas, M., La Rosa, M., Mendling, J., Reijers, H. A. (2018). *Fundamentals of business process management* (2nd ed.). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-56509-4>

Навчальне видання

Методичні вказівки

до виконання самостійної роботи з дисципліни
«Комп'ютерне моделювання процесів та систем»
для здобувачів вищої освіти спеціальності
ФЗ «Комп'ютерні науки»
першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форми навчання

Укладачі: ГРИНЧЕНКО Марина Анатоліївна
РОГОВИЙ Антон Іванович

Рецензент А.М. Копп
Відповідальна за випуск І.В. Шуба
Роботу до видання рекомендував І.П. Гамаюн

В авторській редакції

План 2025 р., поз. 610

Підп.до друку 2025 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк- різнографія. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк.
Наклад 100 прим. Зам. № Ціна договірна

Видавничий центр НТУ «ХП».
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3657 від 24.12.2009 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Друкарня НТУ «ХП». 61002, Харків, вул. Кирпичова, 2